

Educația în spiritul pudorii (2): copii mai mari și adolescenți

Adolescența este o etapă fundamentală în viața fiecărei persoane. Adolescenții au nevoie să simtă libertatea și, în același timp, să se simtă legați de ceilalți. Educația în această etapă este diferită.

28.08.2013

Perioada dintre șapte și zece ani, aproximativ – când încep să apară deja unele trăsături ale adolescenței

– corespunde celei mai frumoase perioade a creșterii, pentru părinți și pentru copii, mai ales dacă educația anterioară a fost bună. Fiul sau fiica sunt acum capabili să aibă grijă singuri de ei și de problemele lor, dar contează mult pe părinți și obișnuiesc să le spună totul. Au o dorință autentică de cunoaștere și de a descoperi orice necunoscută. Și, atunci când se folosesc cuvintele potrivite, înțeleg foarte bine ceea ce li se transmite. Această liniște relativă nu trebuie să fie o scuză pentru a neglija misiunea educativă, gândind, poate, că lucrurile merg bine de la sine. Aceasta trebuie să fie, în schimb, perioada în care se înrădăcinează în minte ideile și criteriile care vor configura viața viitoare. Se poate spune că este momentul să li se explice totul, inclusiv anticipând ceea ce vor întâlni în continuare.

Anii frumoși

Au sosit anii în care să le explicați copiilor nu doar manifestările pudorii, ci chiar ce înseamnă aceasta. Vor înțelege, de exemplu, că îmbrăcămintea nu doar acoperă corpul, ci înveșmântează persoana, arată cum dorim să ne facem cunoscuți și reprezintă respectul pe care îl cerem și pe care îl acordăm. Totodată, copiii trebuie să învețe cum să își administreze intimitatea, astfel încât să o dezvăluie doar în măsura potrivită și în fața persoanelor potrivite. Prudența – aici este în joc virtutea – se dobândește prin rectitudine, experiență și exemplul bun, iar în această învățare părinții au multe de spus. Cei mici așteaptă de la ei o relație de încredere, un interes și o ghidare care să îi facă să se simtă mai siguri de ei în această dezvoltare incipientă a personalității. Prin răsplătire sau corectare, după caz, ei învață în ce, în cine și de ce să aibă încredere.

Riscul care există în aceste stadii este ca dorința de cunoaștere să alunece într-o curiozitate fără discernământ, uneori indiscretă, și într-o dorință de a experimenta noul, inclusiv cu propriul corp. De aici rezultă cât este de important ca părinții să răspundă la toate întrebările pe care fiii sau fiicele le pun, fără să se eschiveze sau să amâne răspunsul pentru un viitor incert, și să răspundă în mod adecvat sensibilității copiilor. De exemplu, aceste vârste sunt momentul potrivit pentru o educație afectivă bine înțeleasă. ***Nu îi mințiți; eu am ucis toate berzele. Spuneți-le că Dumnezeu s-a slujit de voi pentru ca ei să vină pe lume, că sunt rodul dragostei voastre, dăruirii voastre, sacrificiilor voastre... De aceea, trebuie să vă faceți din copii prieteni, să le dați încredere ca să vorbească despre problemele lor cu încredere*** [1] . În acest context se transmit ideea valorii corpului omenesc și necesitatea de a-

l trata cu respect, evitând tot ceea ce duce la considerarea acestuia drept un obiect al plăcerii, curiozității sau jocului.

Este bine, de asemenea, să se anticipeze ceea ce se va întâmpla, explicându-se modificările corporale și psihologice care vor surveni în adolescență, pentru ca astfel să știe să le accepte cu naturalețe când va veni momentul. ***Trebuie să se evite ca aceste probleme să fie învăluite de malițiozitate, ca fiul sau fiica să învețe despre ceva – care în sine este nobil și sfânt – cu rea credință, de la un prieten sau o prietenă [2]*** . Și aici trebuie să se sublinieze sensul pozitiv. Fără să se omită referirea la pericolele unui mediu permisiv, pe care copiii îl percep la ceilalți chiar de la vârste fragede, chestiunea trebuie abordată ca o oportunitate de creștere pentru suflet și trup, dacă știu cum să se străduiască să reacționeze pozitiv în

fața stimulilor negativi. Pudoarea va constitui – constituie deja – o apărare și un ajutor, eficiente pentru apărarea purității inimii.

Anii dificili

Anii care corespund începutului adolescenței și adolescenței sunt, în subiectul care ne preocupă, mai dificili pentru părinți. În primul rând, deoarece copiii încep să își apere mai mult intimitatea. Uneori, adoptă de asemenea atitudini contestatare, care pot să pară că nu au altă motivație decât contrazicerea. Acest lucru îi poate deruta pe părinți, care intuiesc – pe bună dreptate – că fiul sau fiica lor nu își mai împărtășește o parte a intimității cu ei, ci cu prietenii sau cu prietenele. De asemenea, sunt derutante schimbările de dispoziție: copiii trec de la momente în care cer ca nimeni să nu intre în lumea lor la altele în care cer o atenție uneori

disproporționată. Este important să știți să le detectați pe acestea din urmă și să faceți tot posibilul să îi ascultați pe copii, pentru că nu se poate ști când va apărea următoarea ocazie.

Aceste dorințe de independență și de intimitate nu sunt doar necesare; sunt, de asemenea, noi oportunități pentru a consolida evoluția personalității copilului. Adolescenții au în mod special nevoie să cultive spații de intimitate și trebuie să învețe să le arate sau să le păstreze ascunse în funcție de împrejurări. Ajutorul pe care părinții pot să îl ofere în acest domeniu constă, în mare parte, în a ști să le câștige încrederea și a ști să aștepte. A fi disponibili și a se interesa de problemele lor și a ști să profite de acele momente – există totdeauna – în care fiii sau fiicele îi caută sau în care împrejurările impun o discuție.

Încrederea se câștigă, nu se impune. Cu atât mai puțin se înlocuiește cu spionarea copiilor, cu citirea agendei sau a jurnalului, sau cu ascultarea a ceea ce vorbesc cu prietenii, sau cu intrarea într-o relație cu ei – folosind o identitate falsă – prin intermediul rețelelor de socializare. Deși unii părinți cred că o fac pentru binele copiilor, intruziunea în acest mod în intimitatea acestora este cel mai bun mod de a ruina încrederea reciprocă, iar în condiții normale este pur și simplu nedreaptă.

Caracteristicile enumerate anterior au ca efect faptul că adolescenții se privesc mai mult pe ei înșiși, din toate punctele de vedere, între care un loc relevant îl ocupă aspectul fizic. De aici trebuie să deducem că prima pudoare pe care este bine să îi învățăm să o cultive se referă la ei înșiși. Acest lucru li se întâmplă și băieților, și fetelor, deși în fiecare caz cu nuanțe diferite. În cazul fetelor,

tendința este de a se compara cu modele estetice pe care le apreciază și de a se simți atrăgătoare pentru sexul opus. În cazul băieților, domină dorința de a fi considerați puternici și bine făcuți de către colegii și prietenii lor, fără să lipsească nici dorința de a fi admirați de fete. Mare parte a acestui narcisism juvenil se practică fără martori, dar dacă îi observați cu atenție va fi ușor să vedeți vreun simptom al acestei atitudini, cum ar fi, de exemplu, faptul că nu se pot opri să nu se privească în ceva care le reflectă imaginea, chiar dacă merg pe stradă, sau, în cazul fetelor, întrebarea obsesivă cum le stă ceva ce au îmbrăcat sau cu care s-au împodobit.

A gândi că acestea sunt "lucruri care țin de vârstă" și că le va trece ar presupune o neglijență. Sunt, evident, lucruri care țin de vârstă, dar chiar de aceea trebuie să fie educate. Adolescența este vârsta la

care se deșteaptă marile idealuri, iar acestea trebuie să fi cultivate.

Adolescenții vor înțelege destul de ușor că aceste atitudini în sine vor sfârși prin a-i împiedica să vadă nevoile celorlalți. Și, plecând de aici, pot aprecia că pudoarea față de ei înșiși – a avea grijă de corp, dar fără excese, a evita curiozitățile nesănătoase etc. – este o cerință pentru a ajunge la inima generoasă pe care doresc să o aibă.

Modestia și moda

Adolescența oferă, de asemenea, noi oportunități educative în tot ceea ce privește modalitatea de a trăi pudoarea în fața celorlalți, mai ales la modalitățile de a se comporta, a vorbi sau a se îmbrăca. Prin diverși factori și într-un mod mai mult sau mai puțin agresiv, în funcție de loc, mediul favorizează, în general, o relaxare excesivă a obiceiurilor. Este bine să ținem seama, însă, de faptul

că, în majoritatea cazurilor, anumite moduri de a se comporta nu corespund unei decizii clare a fiului sau a fiicei. Adolescenții, oricât ar revendica o independență personală, sunt, în realitate, foarte gregari. A fi diferit de prietenii sau de prietenele lor îi face să se simtă ciudați. Nu este de mirare să aflăm că băiatul nu are o preferință pentru aspectul de "neîngrijire căutată" sau că fata nu se simte bine purtând o îmbrăcăminte mai puțin decentă... dar teama de a nu fi respinși de semenii lor îi face să se îmbrace sau să se poarte la fel ca și ceilalți.

Remediul nu este izolarea fiilor sau fiicelor de grup: au nevoie de prietenii sau de prietenele lor, ca să se maturizeze. Ceea ce este de făcut este să îi învățați să meargă împotriva curentului. Și trebuie să știți să o faceți. Dacă fiul sau fiica invocă faptul că toți prietenii lor "se poartă așa", părinții trebuie, în

primul rând, să le explice importanța prețuirii propriei persoane și să îi ajute să aibă prieteni buni, iar în al doilea rând trebuie să încerce să se împrietenească ei cu părinții prietenilor, ca să se pună de acord în această privință și în altele.

În orice caz, nu trebuie să cedați. Nicio îmbrăcăminte care este contrară decenței sau unui bun-gust elementar nu trebuie să intre în casă. Părinții trebuie să îi avertizeze pe copii și, când este momentul, să discute cu ei, cu calm, dar cu fermitate, și explicându-le motivele comportamentului lor. Dacă în timpul copilăriei era bine ca persoana care explica aceste chestiuni să fie tatăl către fiu și mama către fiică, acum – în multe ocazii – este bine să intervină celălalt părinte. Astfel, de exemplu, în fața unei fiice adolescente care nu înțelege de ce nu poate purta o rochie care descoperă prea mult,

tatăl poate să îi explice ceea ce ea nu înțelege încă: faptul că, astfel, atrage privirile băieților, dar într-un mod depreciativ.

Așa cum discută despre alte subiecte, părinții le pot vorbi fiilor sau fiicelor, cu precauție, despre lecțiile pe care le-au învățat ei când erau adolescenți, și despre ce au căutat la persoana cu care s-au gândit că își pot împărți viața. Acestea sunt discuții care, poate, în primul moment, nu par să aibă un prea mare efect, dar pe termen lung au, iar copiii vor sfârși prin a le mulțumi.

Când vorbim despre formarea în spiritul pudorii, sarcina părinților trebuie să se extindă, în măsura posibilităților, asupra mediului în care evoluează copiii. O primă manifestare este alegerea locurilor de petrecere a vacanțelor. În multe țări, vara, plajele nu sunt

recomandabile; chiar și când se iau măsurile necesare pentru a evita o panoramă edificatoare, atmosfera generală este atât de relaxată încât îngreunează situația. La fel, dacă fiul sau fiica sunt înscriși într-o formă de activitate recreativă sau trimiși în tabără, ar fi absurd să nu vă informați bine ce măsuri iau organizatorii pentru ca atmosfera să fie una elevată.

Un alt domeniu care trebuie avut în vedere este cel al locurilor de distracție ale fiilor sau fiicelor, mai ales pentru că presiunea grupului este mai puternică în adolescență. Este important ca părinții să știe locurile în care merg tinerii și să încerce să le ofere alternative, punându-se de acord cu alți părinți. Un al treilea loc îl au mai la îndemână: camera fiului sau a fiicei. Este normal ca aceștia să vrea să își pună în cameră elemente decorative pe gustul lor, dar această

independență trebuie să aibă o limită, marcată mai ales de demnitatea a ceea ce vor să folosească.

Pe de altă parte, este logic că uneori părinții vor întâmpina rezistență din partea fiilor sau fiicelor lor, din cauza tendinței naturale a adolescenților de a dori să își afirme independența față de părinți și față de adulți în general, și din cauza lipsei lor de experiență. De multe ori, o neascultare – nu este posibil, nici de dorit să se controleze totul – aduce cu ea o lecție, și cu ea o corecție de care trebuie să știți să profitați. Când apare o dificultate, nu trebuie să vă pierdeți calmul. Poate și părinții vor învăța ceva din ce au trăit când aveau vârsta fiilor sau fiicelor lor. Acțiunea educativă presupune mereu o mare doză de răbdare, mai ales în cazul unor domenii ca acesta, când criteriile pe care doriți să le transmiteți le pot părea tinerilor, în

primul moment, exagerate. Va veni timpul când le vor înțelege mai bine și când și le vor asuma, totdeauna atunci când nu lipsește insistența – cu duioșie, bunăvoință și încredere – din partea unor părinți convinși că merită efortul de a-și educa astfel copiii.

J. De la Vega (2012)

[1] Sf. Josemaría, Predică reprodusă de Carlos Soria în "Maestrul bunăvoinței", ed. Rialp, Madrid, p. 99.

[2] *Sf. Josemaría, Conversații*, nr. 100.